

Bij de Les
Maya Bakker

Hoe motiveer ik mijn leerlingen om te leren?

Leerlingen willen best leren. We merken echter dat hetgeen wij ze aanbieden en de manier of het moment waarop vaak niet aansluit bij de leerbehoefte van de huidige leerling. We vertalen dat naar: de leerling is moeilijk te motiveren.

In onze zoektocht naar wat de leerling dan wel motiveert of elementen die de leerling weerhouden te leren, ontdekken we hoe complex deze materie is. Te complex? Nee hoor, wie geïnteresseerd is in de jonge mens van nu én bereid is zelf te leren, zal ontdekken dat leerlingen best willen leren. Wie gaat de uitdaging aan?

In dit artikel komt een inleiding op wat de komende maanden uitgebreider aan bod komt in Bij de Les.

Werking hersenen

De nieuwste inzichten op het gebied van hersenonderzoek in relatie tot leren, verwoord door de Maastrichtse hoogleraar professor Jelle Jolles, hebben in onderwijsland veel stof doen opwaaien. Er is vooral veel herkenning. De wetenschap bevestigt wat veel docenten in de klas ervaren.

Als duidelijk is dat leerlingen cognitief op het juiste onderwijsniveau zijn beland, volgt de uitdaging hoe het onderwijs de methodieken kan aanpassen aan dat wat de individuele leerling motiveert voor het leerproces. Anders gezegd: Hoe vertaalt de theorie van de hersenwetenschappers zich in zichtbaar gedrag van de begeleiders van het leerproces in de school?

Onvoldoende impulsbeheersing

Kort gezegd komt het erop neer dat hersenen van jongeren zich in een verschillend tempo ontwikkelen. Het cognitieve deel van de hersenen is veel eerder uitgerijpt dan het gedeelte dat gaat over plannen, structuur aanbrengen, zelfverantwoordelijkheid dragen, zelfstandig werken en (m.i. de belangrijkste!) impulsen beheersen. De gedeeltes van de hersenen met deze gebieden ontwikkelen verder tot na het twintigste jaar. Daarbij komt nog dat meisjes doorgaans taliger blijken dan jongens, wat hun in het huidige systeem van vooral talig toetsen veelal op voorsprong zet ten opzichte van jongens.

We kennen allemaal leerlingen die gestructureerd geboren lijken, maar we kennen er vele malen meer die de studieplanners al kwijt zijn voordat de docent ze allemaal uitgedeeld heeft. In ieder geval lopen de meesten de volgende dag al achter. Jongeren van nu hebben met veel meer impulsen te maken dan bv. 10 jaar geleden.

Menig docent zal zich gepikeerd voelen als een leerling belooft het werk de volgende dag in te leveren. Op het moment dat de leerling dit belooft, lijkt deze heel oprecht. Toch zal de volgende dag vaak de teleurstelling volgen: de leerling heeft het werk niet af en de docent wordt boos.

Wat is er aan de hand? De leerling lijkt niet alleen oprecht op het moment dat hij de docent de belofte doet, veelal is hij het ook echt. Echter, als de schooldeuren opengaan en de mobiele telefoons weer aangezet worden, komen de SMS'jes binnen. Thuisgekomen gaat de computer aan: MSN en alle verleidingen van internet passeren. En de TV? Die heeft wel 100 zenders! Er zijn voortdurend impulsen waar de leerling (nog) geen weerstand aan kan bieden. Het gaat hier niet om nooit niet maar nog niet. De leerling geeft toe aan de impulsen en daarmee wordt de opdracht van de docent naar de achtergrond verdrongen. Tenzij deze de sterkere prikkel vormt....

Taak van het onderwijs: op zoek naar de sterkere prikkel

Hoe vertaal je de inzichten van Jolles c.s nu naar concreet gedrag van leerkrachten en begeleiders in de school?

Jolles stelt dat een inspirerende en stimulerende omgeving van belang is voor het verder ontwikkelen van de hersenen. Hij doelt daarmee op vakkundige docenten die met bezieling hun vak overbrengen, die moeite willen doen om ingangen en vormen te zoeken waarmee de leerling zijn vak kan leren. Het brein is gebaat met positieve prikkels om nieuwe informatie op te kunnen slaan. Het gaat dus naast vakkennis om bezieling. Bezieling vraagt om een houding maar ook om kennis en vaardigheden. Leerlingen zijn verschillend. Wat staat de docent/mentor dus te doen?

Nu blijkt hoe complex het is leerlingen te motiveren. Omdat leerlingen verschillend zijn, is het dus zaak op zoek te gaan naar wat elke leerling individueel nodig heeft. Dit houdt in dat de docent die in contact gaat met de leerling, niet alleen moet beschikken over de juiste attitude (Ik wil jou leren kennen) en vaardigheden (Ik beheers de technieken om een goed gesprek te voeren), maar ook de informatie uit zo'n gesprek moet kunnen plaatsen.: Welke leerstijl heeft deze leerling? Wat ervaart deze leerling als betekenisvol? Welke werkvormen hebben de voorkeur? Hoe zit deze leerling in zijn/haar vel? Hoe is het thuis? Hoe veilig voelt deze leerling zich in de (peer)groep? Welke positieve/negatieve ervaringen hebben eerder het leerproces gestimuleerd dan wel belemmerd? Welke werksfeer en -inrichting heeft de voorkeur?

We kunnen blijkbaar niet meer volstaan met alleen enthousiasme voor het onderwijs en gedegen vakkennis. In onze trainingen voor mentoren en coaches richten we ons dan ook op het totaalplaatje, want er zijn leerlingen die werken:

- voor de relatie: voor deze docent doe ik ertoe, hij geeft mij vertrouwen en ik ga hem/haar niet teleurstellen
- voor de werkvorm (didactiek): de manier waarop we de stof gaan verwerken, spreekt mij aan
- voor de invloed: er is een keuze in hoe ik de stof ga verwerken
- voor de sfeer: in deze groep gaan we leuk met elkaar om en wordt er niet gepest
- voor de betekenis: de inhoud is voor mij de moeite waard
- voor de structuur en helderheid: ik weet precies wat er van me verwacht wordt

In scholen waar de docenten in teams werken, kan kennis onderling gedeeld en versterkt worden.

Waar het gaat om impulsbeheersing luidt de opdracht voor het onderwijs op zoek te gaan naar de sterkere prikkel. De prikkel die sterker is dan de impulsen die in het dagelijks leven op de leerlingen afkomen.

In volgende artikelen worden deze prikkels uitgewerkt.

Maya Bakker is co-auteur van het handboek "Voor elke mentor" (ISBN 90-808555-3-7), was jarenlang werkzaam als leerlingbegeleider en schoolleider. Zij verzorgt trainingen o.a. op het gebied van coaching en mentoraat voor Salto in Harderwijk en Orthoconsult in Esch info@mb-salto.nl.